

Leciono 1

mi - ngewe	li - we (umugabo)
ni - twebwe	ŝi - we (umugore)
vi - wowe / mwebwe	ri - we (umuntu)
iras - ()genda	ili - bo
vidas - ()reba / ()bona	

Inshinga zifite «-as» ni inshinga mu ndagihe. Mu kinyarwanda inshinga zitandukanye n'ibinyazina ngenga bitandukanye: «Wowe ugenda, twebwe tugenda, bo bagenda».

Muri Esperanto inshinga zinganye n'ibinyazina bitandukanye: «Vi iras, ni iras, ili iras»

Mu kinyarwanda ushobora gukoresha ibinyazina ngenga: «Ngewe ngenda» yemewe kandi «Ngenda» yemewe. Muri Esperanto ugomba gukoresha ibinyazina ngenga buri gihe:

Ngewe ngenda.	=	Mi iras.		
Ngenda.	=	Mi iras.	Ngenda.	_____ = _____ Iras.
Ugenda.	=	Vi iras.	Ugenda	_____ = _____ Iras.
Abona	=	Ri vidas.	Abona	_____ = _____ Vidas.
Twebwe tubona.	=	Ni vidas.		

Hindura mu kinyarwanda:

1. Vi iras. 2. Ni iras. 3. Ŝi iras. 4. Ni vidas. 5. Ili vidas. 6. Ili iras. 7. Li iras. 8. Ri vidas. 9. Mi vidas. 10. Ŝi vidas.

Hindura muri Esperanto:

1. Twebwe tugenda. 2. Bo babona. 3. Agenda. 4. Tugenda. 5. Wowe ubona. 6. Ngewe mbona. 7. Mugenda. 8. Mwebwe mubona. 9. Bagenda. 10. Ngenda.

Leciono 2

iri - <u>k</u> ugenda	vidi - <u>k</u> ubona
havi - <u>k</u> ugira (-fite)	esti - <u>k</u> uba (-ri)

Mu kinyarwanda, imbundo ni inshinga zifite «ku-». Muri Esperanto imbundo ni inshinga zifite «-i».

Ijambo ry'Esperanto «havas» rivuga «mfite, ufite, afite, dufite, mufite, bafite».

«Havi mu kinyarwanda» ni «kugira».

Ndetse «Estas» rivuga «ndi, uri, ari, turi, muri, bari» na «ni» na «hari». «Esti» mu kinyarwanda ni «kuba».

Hindura mu kinyarwanda:

1. Mi estas. 2. Havi. 3. Ni iras. 4. Ni havas. 5. Vi vidas. 6. Vidi. 7. Ri estas. 8. Ŝi havas. 9. Esti. 10. Iri.

Hindura muri Esperanto:

1. Kuba. 2. We ari. 3. Twebwe dufite. 4. Kugenda. 5. Kubona. 6. Mfite. 7. Agenda. 8. Mwebwe mubona. 9. Kugira. 10. Uri.

Leciono 3

homo - umuntu

afero - ikintu

infano - umwana

domo - inzu

lernanto - umunyeshuri

libro - igitabo

Amazina mu kinyarwanda afite mbanziriza nyinshi. «umu-, in-, iki-, i-, uru-, aka-, ubu-, uku-». Muri Esperanto, amazina yose arangije na «-o»

Hindura mu kinyarwanda:

1. Li estas lernanto. 2. Afero estas libro. 3. Domo estas afero. 4. Vi estas homo. 5. Ri estas homo. 6. Infano havas. 7. Lernanto iras. 8. Mi estas lernanto. 9. Infano estas homo. 10. Lernanto estas homo.

Hindura muri Esperanto:

1. Umwana ni umuntu. 2. Igitabo ni ikintu. 3. Umunyeshuri agenda. 4. Ngewe ndi umunyeshuri. 5. Inzu ni ikintu. 6. Umwana abona. 7. Umwana afite. 8. Wowe uri umwana. 9. Umuntu agenda. 10. Ikintu kiri.

Leciono 4

ŝati - gukunda

uzi - gukoresha

Urabona interuro ebyiri mu ndimi zombi, reba ku nyuguti «n»:

Homo ŝatas infano. - Umuntu akunda umwana.

Infano ŝatas homo. - Umuntu akunda umwana.

Homo ŝatas infano. - Umwana akunda umuntu.

Infano ŝatas homo. - Umwana akunda umuntu.

Isanzwe, ijambo na «-on» ni ijambo rikorerwa. Ijambo rifite «-o» ni ijambo rikorerwa. Mu kinyarwanda, ijambo ribanza ni ijambo rikorerwa. Ijambo riherutse ni ijambo rikorerwa:

Muri Esperanto, ijambo rikorerwa ribanza cyangwa riheruka, ariko buri gihe rifite «-on», kandi ijambo rikorerwa rifite «-o». Rero «-on» igamiza kwereka ko ijambo na «-on» si ruhamwa.

----->
Umuntu akoresha igitabo.
(akorera) (kikorera)

----->
Homo uzas libron.

<-----
Libron uzas homo.

----->
Umwana abona inzu.
(akorera) (ikorera)

----->
Infano vidas domon.

<-----
Domon vidas infano.

Ijambo rigize «-on» muri Esperanto ryaheruka mu kinyarwanda.

Ibinyazina bifite «-i» na «-in» aho «-o» na «-on»:

Mi vidas vin. - Ndakubona.

Vin vidas mi. - Ndakubona.

Ni ŝatas ilin. - Turabakunda.

Ilin ŝatas ni. - Turabakunda.

Vi vidas min. - Urambbona.

Min vidas vi. - Urambbona.

Ili ŝatas nin. - Baradukunda.

Nin ŝatas ili. - Baradukunda.

Ukoresheje inshinga «estas» amagambo yombi ya heruka na «-o».

Homo estas infano. - Umuntu ni umwana.

Infano estas homo. - Umwana ni umuntu.

Hindura mu kinyarwanda:

1. Mi estas homo.
2. Homo vidas min.
3. Infanon ri ŝatas.
4. Infano vidas libron.
5. Libron vidas ni.
6. Ni vidas nin.
7. Homo estas homo.
8. Domon vi havas.
9. Homo uzas aferon.
10. Aferon vi havas.

Hindura muri Esperanto:

1. Umwana abona umunyeshuri.
2. Umunyeshuri afite igitabo.
3. Umuntu akoresha igitabo.
4. Turamubona.
5. Aratubona.
6. Ndagukunda.
7. Umunyeshuri abona umwana.
8. Umuntu ni umunyeshuri.
9. Ikintu ni igitabo.
10. Dukoresha ikintu.

Leciono 5

homoj - abantu

infanoj - abana

lernantoj - abanyeshuri

aferoj - ibintu

domoj - inzu

libroj - ibitabo

Mu kinyarwanda, hari ibishoboka byinshi byo kwereka ubuke: «umu-, in-, iki-, i-, uru-, aka-, ubu-, uku-». Muri Esperanto ushobora kwereka izina mu buke na «-o».

Mu kinyarwanda, hari ibishoboka byinshi byo kwereka ubwinshi: «aba-, imi-, in-, ibi-, ama-, utu-». Muri Esperanto ushobora kwereka ubwinshi na «-oj».

umuntu - homo

abantu - homoj

ikintu - afero

ibintu - aferoj

Ndetse, ukoresheje «-on» n'ubwinshi wakoresha «-ojn».

Mi ŝatas homon. - Ngewe nkunda umuntu.

Mi ŝatas homojn. - Ngewe nkunda abantu.

«-o»

izina ribanza mu ubuke

«-on»

izina riheruka mu ubuke

«-oj»

izina ribanza mu ubwinshi

«-ojn»

izina riheruka mu ubwinshi

Aferon uzas homo. - Umuntu akoresha ikintu.

Aferojn uzas homo. - Umuntu akoresha ibintu.

Homoj uzas aferon. - Abantu bakoresha ikintu.

Homoj uzas aferojn. - Abantu bakoresha ibintu.

Hindura mu kinyarwanda:

1. Ŝi vidas homojn. 2. Ŝin vidas homoj. 3. Domoj estas aferoj. 4. Homoj havas domojn. 5. Infanoj iras. 6. Ni havas librojn. 7. Aferojn vidas infano. 8. Lernantoj uzas aferon. 9. Infanoj ŝatas lernantojn. 10. Mi ŝatas ilin.

Hindura muri Esperanto:

1. Ngewe nkoresha ibintu. 2. Turabona abantu. 3. Abantu baratubona. 4. Umunyeshuri afite ibitabo. 5. Abanyeshuri bafite ibitabo. 6. Ndadukunda. 7. Babona inzu (nyinshi) 8. Umuntu afite umwana. 9. Abantu bafite umwana. 10. Abantu bafite abana.

Leciono 6

manĝi – kurya

manĝaĵo(j) – ibiryo

manioko – imyumbati

rizo – umuceri

pomo - ipome

terpomo - ikirayi

kaj – na «and / et»

trinki – kunywa

trinkaĵo – ikinyobwa

teo – icyayi

kafo – ikawa

suko – umutobe

amazi – akvo

kun – na «with / avec»

Mu ndimi z'uburayi hari ibishoboka bibiri byo kuvuga «na». Urongeye ikintu n'ikindi wakoresha «kaj». Interuro «imyumbati n'umuceri» ni «manioko kaj rizo». Winyuze ikintu kinshi wakoresha «kun». Interuro «ndi kumwe na we» ni «mi estas kun ŝi».

Ndetse, ikinyarwanda gikoresheje «no» aho «na», Esperanto cyakomeza gukoresha «kaj». «kurya no kunywa» ni «manĝi kaj trinki».

-----	-----
manioko kaj rizo	
-----	-----

(imyumbati + umuceri)

-----	-----
manioko kun rizo	
-----	-----

(imyumbati kumwe n'umuceri)

Ubushize wize gukoresha «-on» na «-ojn». Uranditse «kaj» wagomba gukoresha «-on» n'amagambo yombi. «Ndy a imyumbati n'umuceri» ni «Mi manĝas maniokon kaj rizon».

Icyakora uranditse «kun» wagomba gukoresha «-on» n'ijambo rya rimwe gusa. «Ndy a imyumbati (kumwe) n'umuceri» ni «Mi manĝas maniokon kun rizo». Mu bwinshi iri hame ntabwo rirahenduka. Hari «Mi manĝas pomojn kaj terpomojn» na «Mi manĝas pomojn kun terpomoj».

Hindura mu kinyarwanda:

1. Mi manĝas rizon kaj terpomojn. 2. Vi trinkas akvon kaj teon. 3. Ni ŝatas terpomojn kun suko. 4. Lernantoj manĝas manĝaĵojn kaj trinkas trinkaĵojn. 5. Ri estas kun ŝi kaj li. 6. Sukon trinkas infano. 7. Manĝi kaj ŝati. 8. Kafon kun akvo homoj ŝatas. 9. Ŝi vidas maniokon kun trinkaĵo. 10. Manioko kun rizo estas manĝaĵo.

Hindura muri Esperanto:

1. Nkunda abanyeshuri n'abana. 2. Abantu barya na banywa. 3. Kubona no gukoresha. 4. Ipome n'ikirayi n'umuceri n'imyumbati ni ibiryo. 5. Ikawa n'amazi n'umutobe n'icyayi ni ibinyobwa. 6. Urya umuceri. 7. Urya umuceri (kumwe) n'amazi. 8. Anywa ikawa n'icyayi. 9. Ibiryo (kumwe) n'ikinyobwa. 10. Nkunda ibiryo (kumwe) n'ikinyobwa.

Leciono 7

voli – gushaka

aĉeti – kugura

vendi – kugurisha

aĉetumi – guhaha

vendejo – isoko

vendisto – umucuruzi

franko – ifaranga

prizo – igiciro

Imibare muri Esperanto:

1 – unu

6 – ses

2 – du

7 – sep

3 – tri

8 – ok

4 – kvar

9 – naŭ

5 – kvin

10 – dek

N'imibare irusha ubanze n'ibinyacumi kandi uheruke n'ibinyabumwe:

11 (10 & 1) – dek unu

13 (10 & 3) – dek tri

12 (10 & 2) – dek du

14 (10 & 4) – dek kvar

etc...

Ibindi binyacumi:

20 – dudek	40 – kvardek
30 – tridek	50 – kvindek
etc...	
100 – cent	

Ubanze ibinyejana, kabiri ibinyacumi, gatatu ibinyabumwe. Izindi ingero:

23 (20 & 3) – dudek tri	76 (70 & 6)– sepdek ses
55 (50 & 5)– kvindek kvin	101 (100 & 1)– cent unu
187 (100 & 80 & 7)– cent okdek sep	123 (100 & 20 & 3)– cent dudek tri

Ibindi binyejana:

200 – ducent	400 – kvarcent
300 – tricent	500 – kvincent
etc...	
555 (500 & 50 & 5) – kvincent kvindek kvin	

Muri Esperanto «igihumbi» ni umubare n'izina «mil», rero ukoreshe umwanya n'iyindi mibare:

1000 – mil	3000 – tri mil
2000 – du mil	4000 – kvar mil
etc...	
10.000 – dek mil	22.000 – dudek du mil
333.000 – tricent tridek tri mil	123.000 – cent dudek tri mil
444.444 – kvarcent kvardek kvar mil kvarcent kvardek kvar	

Muri esperanto, ntabwo ukoreshe «-on» na «-ojn» n'imibare.

«Ndy a ipome imwe» ni «Mi manĝas unu pomon»,
«Ndy a mapome ebyiri» ni «Mi manĝas du pomojn».

Ubangikanye umubare n'izina ryawo.

Hindura mu kinyarwanda:

1. Ili aĉetas dudek kvin librojn. 2. Vi uzas sep mil frankojn. 3. Mi aĉetas mil terpomojn. La (ntuhindure «la») prizo estas ducent mil frankoj. 4. Estas (Hari) kvin trinkaĵoj. 5. Homo vendas rizon. La prizo estas mil frankoj. 6. Infanoj volas unu libron. 7. Lernantoj volas dek librojn. 8. Vendejo estas domo. 9. Vendisto vendas maniokon. 10. Ducent infanoj manĝas kvarcent terpomojn.

Hindura muri Esperanto:

1. Nshaka ikirayi kimwe. 2. Bagura amapome cumi n'enye. 3. Bacuruzi bagurisha ibiryo. 4. Amafaranga magana atandatu. 5. Ufite amafaranga igihumbi na magana atanu. 6. Abanyeshuri bahaha. Hari (Estas) amasoko atatu. 7. Abantu bakunda isoko rimwe. 8. Umucuruzi ashaka amafaranga makumyabiri na mirongo inani. 9. Kugura ibinyobwa. 10. Guhaha ibintu.

Leciono 8

kosti – kugira igiciro cya

dormi – kuryama

banano – umuneke

frito – ifiriti

familio – umuryango

frato – umuvandimwe

amiko – inshuti

sed – ariko

Muri Esperanto ukoreshe ijambo «ne» ryo kuvuga «oya» n'impakanyi. Ne ni «oya» kandi ni «si» muri «sindi» na «nti» muri «ntitugenda» na «si» muri «umuntu si ikintu». Ubangikanye ijambo «ne» n'inshinga yaryo.

Hindura mu kinyarwanda:

1. Estas familio. 2. Ili aĉetas bananon kaj fritojn. 3. Ni ne dormas. 4. Vi havas sep amikojn sed mi ne havas sep amikojn. Mi havas tri amikojn. 5. La manĝaĵo kostas kvin mil frankojn. 6. Mi iras kun amiko kaj frato. 7. La banano kostas mil frankojn, mi ne aĉetas ĝin. 8. Ŝi ne manĝas maniokon. 9. Ili ne vidas nin. 10. Vi aĉetumas sed ni ne aĉetumas.

Hindura muri Esperanto:

1. Umuneke ufite igiciro cy'amafaranga ijana. 2. Abana ntibaryama. 3. Urashaka amafiriti ariko sinshaka amafiriti. 4. Mfite inshuti ariko simfite abavandimwe. 5. Simbabona. 6. Iki si umuntu 7. Dukoresha imineke n'imyumbati n'ibirayi ariko ntudukoresha umuceri. 8. Ntahari umuryango. 9. Amafiriti ntafite igiciro cy'amafaranga igihumbi ariko amafaranga cyabiri. 10. Ntunkunda.

Leciono 9

povi – gushobora

devi – kugomba

kuiiri – guteka

lerni – kwiga

labori – gukorera

ludi – gukina

Imbundo mu kinyarwanda no mu Esperanto zunga. Mu kinyarwanda hari interuro n'inshinga ebyiri: «Nshaka gukina» na «ntibagomba gukora».

Naho muri Esperanto ushobora gukoresha inshinga ebyiri mu nteruro: «Mi volas ludi» kaj «Ili ne devas labori».

Isanzwe inshinga mu mbundo ikurikira iyindi.

Hindura mu kinyarwanda:

1. Ri volas lerni Esperanton. 2. Tridek tri homoj povas labori. 3. Ili ne povas vidi vin. 4. Homo ŝatas havi domon. 5. Ne estas kvar libroj, sed tri. 6. Lernantoj devas lerni kaj uzi librojn. 7. Li ne povas guteka. 8. Infano volas aĉeti fritojn. 9. Homoj devas labori kaj ludi. 10. Estas du mil kvar cent dek sep domoj.

Hindura muri Esperanto:

1. Bagomba guhaha. 2. Abana bane bashaka gukina. 4. Sinkunda gukora 5. Ushobora guteka ibiryo. 6. Abanyeshuri bagomba kwiga ariko ntibiga. 7. Nshaka kukubona. 8. Ntibagomba gukora ariko bakora. 9. Nshobora kwiga Esperanto. 10. Abantu makumyabiri na bane bashaka gukora.

Leciono 10

Ruando – Rwanda

urbo – umugi

laborejo – Ibiro (Ahantu h'akazi)

eniri – kwinjira

veni – kuza / kuva

en – (kujya) mu

Burundo - Burundi

lernejo – ishuri

kuirejo – igikoni

eliri – gusohoka

loĝi – gutura

el – (kuva) mu

Amagambo yereka ahantu n'inzira muri Esperanto atandukanya cyane. Mu kinyarwanda hari «mu» na «ku» ariko birusha muri Esperanto.

Ubaye mu hantu wakoresha «en»:

«Ntura i Kigali» ni «Mi loĝas en Kigali»

«Wiga mu ishuri» ni «Vi lernas en lernejo»

«Bagenda mu mugu» ni «Ili iras en la urbo»

Winjize mu hantu wakoresha «en», ndetse wakoresha «-on» na «-ojn» n'amagambo akurikira:

«Ngenda mu nzu» ni «Mi iras en la domon»

«Agenda mu mugu» ni «Ri iras en la urbon» (Yavuye mu handi hantu)

«Twinjira mu biro» ni «Ni eniras en la laborejon» (Ntukoreshe «en» na «eniri»)

Usohotse mu hantu wakoresha «el»:

«Mvuye mu ishuri» ni «Mi venas el la lernejo»

«Bavuye u Rwanda» ni «Ili venas el Ruando»

«Usohoka mu nzu» ni «Vi eliras la domon» (Ntukoreshe «el», ndetse ukoreshe «-on»)

Ugamije umuntu umwe mu tsinda wakoresha «el»:

«Umwe mu banyeshuri asohoka» ni «Unu el la lernantoj eliras»

«Hari ibiri mu migi yose» ni «Estas du el ĉiuj urboj»

«Mirongo itanu mu nzu ijana» «kvindek el cent domoj»

Hindura mu kinyarwanda:

1. La lernantoj iras el la lernejo. 2. Du el la infanoj ne volas ludi. 3. Ŝi eniras la laborejon. Ŝi devas labori. 4. Mi volas aĉeti kvindek terpomojn. 5. Ducent kvindek mil homoj loĝas en la urbo. 6. La infanoj estas en la lernejo sed ili ne volas lerni. 7. Ne estas terpomoj en la vendejo. La vendisto ne povas vendi ilin. 8. Ŝi eliras la laborejon. Ŝi ne devas labori. 9. Mi venas el Burundo sed mi loĝas en Ruando. 10. Li eliras la urbon.

Hindura muri Esperanto:

1. Abenyeshuri bagenda mu ishuri 2. We ntashaka kwinjiza mu nzu 3. Basohoka mu nzu. 4. Hari ibitabo mu ishuri mu mugu. 5. Mvuye u Rwanda. 6. Abantu batura mu nzu makumyabiri mu mirongo ine. 7. Barindwi mu banyeshuri barakora. 8. Ninjiza mu biro. 9. Nkunda gutura m'u Rwanda. 10. Ntibiga Esperanto mu ishuri.

Leciono 11

legi – gusoma

instrui – kwigisha

sidi – kwicara

funkcii – gukora (nkuko byateganijwe)

oni – «one», «on»

kuiristo – umutetsi

ĉambro – icyumba

seĝo – intebe

la - «the», «le, la»

ĝi – we (iki) «it»

Amagambo y'uburayi «la» na «ĝi» na «oni» si mu kinyarwanda. Icyakora ni amagambo akenshi akoreshijwe. Ku munyarwanda aya magambo ashobora gukomera cyane.

Ugamije ijambo muri rusange ntiwakoresha «la», ariko ugamije ijambo ryiharira wakoresha «la» n'ijambo:

«Afero» ni «Ikintu» (Ikintu muri rusange)

«La afero» ni «Ikintu» (Ikintu cyiharira)

Umuntu avuga n'umuntu yumva bamenye ijambo ryiharira ukoreshe «La»:

«Lernejo» ni «Ishuri» (Ishuri muri rusange)

«La lernejo» ni «Ishuri» (Ishuri ryacu, w'umuntu uvuga n'umuntu wumva)

Ijambo «ĝi» mu kinyarwanda ni «we», icyokora ni gukoreshwa n'ikintu (mu buke) gusa:

«Mi aĉetas ĝin» ni «Ndakigura»

«Ĝi funkcias» ni «Kirakora»

Ariko:

«Ndabigura» ni «Mi aĉetas ilin»

«Birakora» ni «Ili funkcias»

Ijambo «oni» ringana na «ri», ni ibinyazina by'umuntu, ariko ukoresheje «oni» wagamiza «umuntu cyangwa abantu muri rusange». Akenshi ushobora gukoresha «umuntu» aho «oni» mu kinyarwanda:

«Oni ne volas lerni» ni «Umuntu ntushaka kwigisha»

«Oni instruas min» ni «Umuntu uranyigisha»

Hindura muri Esperanto no gukoresha «la» no gutakoresha «la»:

1. Ngenda mu mugi – mi iras en la urbon / mi iras en urbon .	6. Usoma igitabo
2. Bari mu ishuri	7. Ikintu gikora
3. Umuntu yigisha	8. Nshaka kwigisha abanyeshuri
4. Abanyeshuri bicara	9. Mubona intebe
5. Ndicara mu cyumba	10. Umutetsi ateka

Hindura muri Esperanto no gukoresha «oni» no gukoresha «homo / homoj»:

1. Umuntu ntakora – oni ne laboras / homo ne laboras	6. Abantu bankunda
2. Umuntu yiga mu ishuri	7. Umuntu ashobora guteka

3. Abantu ntibateka mu nzu
4. Abantu bisohoka mu nzu
5. Umuntu ntakunda gukora

8. Umuntu anyigisha mu cyumba
9. Abantu bicara
10. Umuntu agenda

Hindura mu kinyarwanda:

1. Mi vidas ĝin. Ĝi (iki) ne estas seĝo. 2. Estas libroj, oni ŝatas ilin. 3. Ĝi estas en la urbo. 4. Ri ne povas sidi en la ĉambro. 5. La lernanto lernas. 5. Ili vidas libron, ĝi estas en la domo. 6. Oni ne povas instrui kaj manĝi. 7. Oni ne povas legi la librojn. Ili ne estas en la lernejo. 8. Oni iras en la urbon. 9. Ri vidas la urbon, ĝi estas en Ruando. 10. Ili ne ŝatas ĝin.

Leciono 12

granda - nini/-re-re

malgranda - to(ya)

junaa - to(ya) (imyaka mike)

maljunaa - kuru (imyaka myinshi)

bonaa - iza

malbonaa - bi

facilaa - (byohora)

malfacilaa - (bikomera)

lingvo - ururimi

leciono - isomo

Intera zose muri Esperanto zifite «-a». Amagambo afite «-o» ni amazina, amagambo afite «-a» ni intera. Ubangikanye intera n'izina ryayo:

«Umuntu muto» ni «Homo juna» / «Juna homo»

«Ikirayi cyiza» ni «Terpomo bona» / «Bona terpomo»

Agace k'ijambo «mal-» kagamiza imbusane y'intera.

N'inshinga «estas», isanzwe ntubangikanye intera n'izina ryayo:

«Umuntu ni muto» ni «Homo estas juna» / «Juna estas homo»

«Ikirayi ni cyiza» ni «Terpomo estas bona» / «Bona estas terpomo»

Intera zikurikira amazina yazo muri «-o» na «-oj» na «-on» na «-ojn» :

«Juna homo» ni «Umuntu muto»

«Junaj homoj» ni «Abantu bato»

«Mi ŝatas junan homon» ni «Nkunda umuntu muto»

«Mi ŝatas junajn homojn» ni «Nkunda abantu bato»

Hindura mu kinyarwanda:

1. Esperanto estas bona lingvo. 2. Mi lernas facilan lecionon. 3. La maljuna homo povas kuiri bonajn fritojn. 4. Estas tridek sep bonaj lernantoj kaj ok malbonaj lernantoj. 5. La infanoj estas malgrandaj kaj junaj. 6. Tri el la lecionoj estas malfacilaj. 7. Ŝi lernas kuiri. Ŝi ne volas kuiri malbonan rizon. 8. En la urbo estas malgrandaj domoj. 9. La juna homo sidas en ĉambro kaj legas libron. 10. La seĝo estas malbona. Mi ne aĉetas ĝin.

Hindura muri Esperanto:

1. Ishuri ni rinini. 2. Ndya umuceri mwiza. 3. Kwiga ururimi bikomera (estas malfacila). 4. Mbona inzu ntoya. 5. Twiga Esperanto. Iki (ĝi) ni rwiza. 6. Ntibashaka kurya ibiryo bibi. 7. Kwiga Esperanto byohora (estas facila). 8. Abantu babi bagende mu mug. 9. Hari amasomo meza makumyabiri. 10. Umugi si muto ariko (ni) muremure.

Leciono 12

mateno - igitondo

tagmezo - saasita

posttagmezo - umugoroba

vespero - umugoroba

nokto - ijoro

horo - isaha

minuto - umunota

sekundo - isekundi

duono - igice

je - mu (masaha)

Agace k'umunsi muri Esperanto ni:

Mateno	--> Tagmezo	--> Posttagmezo	--> Vespero	--> Nokto
Saa moya	--> Saa sita	--> Saa cyenda	--> Saa kumi n'ebyiri	--> Saa tanu

Ukoreshe imibare yo guha isaha. Irinda, Esperanto rufite amasaha y'uburayi:

«La unua» ni «Saa saba» (nijoro)	«La dek tria» ni «Saa saba»
«La dua» ni «Saa munani»	«La dek kvara» ni «Saa munani»
«La tria» ni «Saa cyenda»	«La dek kvina» ni «Saa cyenda»
«La kvara» ni «Saa kumi»	«La dek sesa» ni «Saa kumi»
«La kvina» ni «Saa kumi n'imwe»	«La dek sepa» ni «Saa kumi n'imwe»
«La sesa» ni «Saa kumi n'ebyiri»	«La dek oka» ni «Saa kumi n'ebyiri»
«La sepa» ni «Saa moya»	«La dek naŭa» ni «Saa moya»
«La oka» ni «Saa mbili»	«La dudeka» ni «Saa mbili»
«La naŭa» ni «Saa tatu»	«La dudek unua» ni «Saa tatu»
«La deka» ni «Saa yine»	«La dudek dua» ni «Saa yine»
«La dek unua» ni «Saa tanu»	«La dudek tria» ni «Saa tanu»
«La dek dua» ni «Saa sita»	«La nula» ni «Saa sita»

Ushobora gukoresha amasaha y'ubwongereza no kuvuga:

«La unua» aho «La dek tria»
«La dua» aho «La dek kvara»
«La tria » aho «La dek kvina»
etc...

Iminota ingana ayandi mazina:

«unu minuto» ni «umunota umwe»
«dudek du minutoj» ni «iminota makumyabiri n'ibiri»

Washatse kuvuga amasaha n'iminota wakoresha «kaj»:

13:51 - La dek tria horo kaj kvindek unu minutoj

08:27 – La oka horo kaj dudek tri minutoj

15:01 – La tria horo kaj unu minuto

Ntugomba kuvuga «horo» na «minuto(j)»:

03:17 – La tria kaj dek sep

18:05 – La sesa kaj kvin

20:40 – La oka kaj kvardek

Ushobora kuvuga «duono» aho «tridek minutoj»:

17:30 – La dek sepa kaj tridek / La dek sepa kaj duono

13:40 – La unua kaj tridek / La unua kaj duono

09:30 – La naŭa kaj tridek / La naŭa kaj duono

Ijambo «je» mu kinyarwanda ni «mu», urikoreshe n'amasaha gusa:

«mu saa sita» ni «je la dek dua»

«mu saa mbili» ni «je la oka»

«mu saa kumi n'ebiri» ni «je la dek oka»

Hindura amasaha muri Esperanto:

1. 04:30

6. 00:00

2. 17:05

7. 09:50

3. 06:33

8. 18:30

4. 20:40

9. 16:00

5. 15:48

10. 12:30

Hindura mu kinyarwanda:

1. Mi iras je la dek dua. 2. En la mateno mi manĝas bananojn. 3. Je la oka kaj duono, ili laboras. 4. Mi eliras en la nokto (nijoro). 5. En la posttagmezo, li volas legi la librojn. 6. Mi aĉetas fritojn je la dek kvara kaj tridek. 6. En la tagmezo ŝi volas ludi kun amiko sed ŝi ne povas. Ŝi devas manĝi manĝaĵon. 7. La infanoj iras en la domon je la sesa en la vespero. 8. Mi ne vidas vin. Estas nokto. 9. Estas en la nokto kaj la infanoj ne povas ludi. 10. Je la oka kaj kvardek mi eliras la domon.

Leciono 13

hodiaŭ – uyu munsu

hieraŭ – ejo (hashize)

morgaŭ – ejo (hazaza)

baldaŭ – vuba

tago – umunsu

Muri Esperanto hari ibihe bitatu. Impitagihe n'indagihe n'inzagihe. Mu ndagihe ukoreshe «-as» no mu mpitagihe ukoreshe «-is» no mu nzagihe ukoreshe «-os»:

«Mi iris» ni «Nagiye» / «Naragiye» / «Nagendaga»

«Mi iras» ni «Ngenda» / «Ngiye» / «Ndagiye» / «Ndagenda»

«Mi iros» ni «Nzagenda» / «Ndagenda»

Hindura mu kinyarwanda:

1. Hodiaŭ mi ne povas ludi kun vi. 2. Ŝi volis aĉeti librojn en la vendeoj, sed la vendisto ne vendis ilin. 3. Vi devas labori kvin el sep tagoj. 4. Ŝi iros en la grandan urbon. 5. Ok el dek infanoj ne povis legi. 6. Ŝi baldaŭ vidos lin. 7. Hierau venis okdek grandaj homoj. 8. Morgaŭ la kuiristo ludos kun la junaj infanoj. 9. Hieraŭ en la vespero mi eliris la laborejon. 10. Morgaŭ en la mateno ni manĝos bonajn fritojn.

Hindura muri Esperanto:

1. Ejo nzakora mu mugi. 2. Ejo abana basomye mu cyumba. 3. Uyu munsu umutetsi ateka ibiryo byiza. 4. Ntibamubonye. 5. Mu saa saba n'igice uricara. 6. Turaje vuba. 7. Tuzigisha abana vuba. 8. Ejo sinashoboye gukora (kumwe) nawe. 9. Umwigisha ashaka gusohoka ishori, ariko agomba gukora amasaha atatu. 10. Abanyeshuri bashaka gusohoka vuba.

Leciono 14

lito – uburiri

bela – iza (gusa neza)

pura – iza (kugira isuku)

bildo – ishusho

postmorgaŭ – ejobundi (hazaza)

antauhieraŭ – ejobundi (hashize)

mia – wange

nia – wacu

via – wawe / wanyu

loĝejo – ubuturo

malbela – bi (gusa nabi)

malpura – bi (kutagira isuku)

filmo – ifirimi

lia – we (w'mugabo)

ŝia – we (w'umugore)

ria – we (w'umuntu)

ĝia – we (w'ikintu)

ilia – wabo

Ibinyazina ngenera muri Esperanto byungana n'intera, byose bifite «-a». Ibinyazina ngenera bikurikira izina ryabyo na «-o» na «-oj» na «-on» na «-ojn»:

«Umwana wange» ni «Mia infano» (/ «Infano mia»)

«Abana bange» ni «Miaj infanoj»

«Nkunda umwana wange» ni «Mi ŝatas mian infanon»

«Nkunda abana bange» ni «Mi ŝatas miajn infanojn»

Mu kinyarwanda Ibinyazina ngenera bikurikira n'ijambo rigenewe mu ndanganteko, icyakora muri Esperanto ntabwo bikurikira mu ndanganteko:

«Umuntu wange» ni «Mia homo»

«Ikintu cyange» ni «Mia afero»

«Ishusho ryange» ni «Mia bildo»

«Icyumba cyayo» ni «Ĝia ĉambro»

Hindura mu kinyarwanda:

1. Mia domo estas pura kaj bela. 2. Antauhierau riaz lernantoj ludis. Hodiaŭ ili lernas. 3. La bildoj en la domo ne estas belaj. Ili estas malbelaj. 4. En la urbo estos granda domo. Ĝiaj ĉambroj estas grandaj. 5. Via ĉambro estis malpura. 6. La maljuna instruisto venos postmorgaŭ kaj instruos la junajn lernantojn en la malgranda lernejo. 7. Ŝia infano vidas filmon en la loĝejo. 8. Ilia domo havos tri ĉambrojn kun tri litoj. 9. Hodiaŭ mi volas kuiri rizon kun terpomoj en la mateno kaj legi mian libron en la vespero. 10. Hieraŭ mia lito estis malpura. Morgaŭ ĝi estos pura.

Hindura muri Esperanto:

1. Ejobundi twaguze amariri yacu. 2. Ikintu cyabo ni ishusho ryiza. 3. Uyu muni, hari igitondo cyiza (bela) 4. Ubuturo bwe ni bubi (malpura) ariko uburiri bwe ni bwiza (pura). 5. Nzagura amashusho meza (belaj) icumi n'atatu. 6. Ntushobora kubona icyumba cyacyo. 7. Ibiryoy byawe ni byiza. 8. Abana banyu ni bato na beza. 9. Intebe ni mu cyumba kibi (malpura). 10. Ejobundi tuzabona ifirime ryiza.

Leciono 15

lavi – koza / kumesa

konduki – gutwara

fermi – gufunga

helpi al – gufasha

vestaĵo – igitambaro

aŭto – imodoka

pordo – urugi

purigi – gukora isuku

bicikli – gutwara igare

malfermi – gufungura

hejmo – urugo

ŝranko – akabati

biciklo - igare

komputilo – mudasobwa

Ukoreshe inshinga «helpi» na «al», ndetse ijambo rifashwe ntabwo rifite «-on» na «-ojn» ariko rifite «-o» na «-oj»

Muri Esperanto, ushobora kugira ibinyazina bibiri by'umuntu umwe:

«Mi ŝatas min» ni «Ndankkunda»

«Vi ŝatas vin» ni «Uragukunda»

«Ni ŝatas nin» ni «Turadukunda»

Irinda mu nteruro ikurikira:

«Li ŝataslin» ni «Aramukunda»

Ese ni umugabo umwe akunda n'undi mugab akunzwe? Ese ni umugabo umwe yikunda?

Ugamije abagabo babiri, wakoresha «Li ... lin»

ariko ugamije umugabo umwe yikunda wakoresha «Li ... sin»:

«Ŝi lavas ŝin» ni «Aramwoza»

«Li helpas al li» ni «Aramufasha»

«Ri vidas rin» ni «Aramubona»

«Ŝi lavas sin» ni «ariyuhagira»

«Li helpas al si» ni «Arifasha»

«Ri vidas sin» ni «Aribona»

«Homo amas rin» ni «Umuntu aramukunda»

«Homo amas sin» ni «Umuntu yikunda»

Bikomeza n'ibinyazina ngenera:

«Ŝi lavas ŝian vestaĵon» ni «Amesa igitambaro cy'undi mugore»

«Ŝi lavas sian vestaĵon» ni «Amesa igitambaro cye»

«Li purigas lian ĉambron» ni «Yoza icyumba cy'undi mugabo»

«Li purigas sian ĉambron» ni «Yoza icyumba cye»

«Ri vidas rian fraton» ni «Abona umuvandimwe w'undi muntu»

«Ri vidas sian fraton» ni «Abona umuvandimwe we»

«Homo ŝatas rian infanon» ni «Umuntu akunda umwana w'undi muntu»

«Homo ŝatas sian infanon» ni «Umuntu akunda umwana we»

Hindura mu kinyarwanda:

1. La homo vidas sin. 2. Ri helpas al sia infano. 3. En la hejmo mi fermas miajn pordojn. 4. Iliaj komputiloj estas malbonaj. Ili ne uzas siajn komputilojn. 5. En la urbo, la instruisto ne povas vidi sian lernantojn. 6. La infano helpas al sia frato. 7. Ili kondukas ŝian aŭton el la urbo. 8. Hodiaŭ, vi biciklis vian biciklon kvardek minutojn. 9. Ŝi volas uzi lian komputilon, sed ŝi ne povas. 10. Ili purigos siajn ĉambrojn morgaŭ.

Hindura muri Esperanto:

1. Umwigisha yigisha abanyeshuri be. 2. Ntwara imodoka yange. 3. Umuntu amesa ibitambaro bye. 4. Umunyeshuri yifasha» 5. Uzasoma ibitabo byawe mu rugo. 6. Mu gitondo yafunguye urugi rwe. 7. Nimugoroba yafunze urugi rwe. 8. Ejobundi Bakoresheje mudasobwa wabo. 9. Boza ibyumba bubu bye (malpura). 10. Nijoro aratwara igare ryiza rye.

Leciono 16

kanti – kuririmba

vojaĝi – gukora urugendo

farti – kumera

diri – kuvuga (ijambo)

kanto – indirimbo

vojaĝo – urugendo

ĉu – ese / mbese

kiom – angahe

laboro – akazi

studi – kwigira (mu kaminuza)

montri - kwereka

scii – kumenya (-zi)

paroli – kuvuga (ururimi)

universitato – kaminuza

trajno – gari ya moshi

kiel – gute

jaro – umwaka

Ibibazo muri Esperanto bibanza na «ĉu» / «kiom» / «kiel»:

«Ĉu vi volas» ni «Ese ushaka»

«Kiom kostas la rizo» ni «Umuceri ufite igiciro cy'angahe»

«Kiel vi fartas» ni «Umeze ute»

Ushatse kubara ikintu cyiharira, wakoresha «Kiom da»:

«Kiom da domoj» ni «Inzu zingahe»

«Kiom da frankoj» ni «Amafaranga angahe»

«Kiom da terpomoj» ni «Ibirayi bingahe»

Ukoresheje «Kiom da» ntabwo wakoresha «-ojn» ariko wakoresha «-oj»:

«Li vidas kiom da domoj» ni «Abona inzu zingahe»

«Ri havas kiom da frankoj» ni «Afite amafaranga angahe»

«Ŝi vendas kiom da terpomoj» ni «Agurisha birayi bingahe»

Ndetse ushobora gukoresha aya magambo mu nteruro isanzwe:

«Mi ne scias ĉu mi volas» ni «Sinzi ese nshaka»

«Vi diras kiom da frankoj vi havas» ni «Uvuga ufite amafaranga angeahe»

«Li vidas kiel ŝi fartas» ni «Abona (umugore) ameze ute»

Hindura mu kinyarwanda:

1. Ĉu vi scias kiom da lingvoj la instruisto parolas? 2. Kiom (kiel) bona estis la vojaĝo? 3. Mi ne scias kiom da frankoj vi havas. 4. Kiom da jaroj vi studis en la granda universitato? 5. Mi volas scii ĉu li vojaĝos. 6. Kiel vi fartas? 7. Ĉu vi parolas Esperanton? 8. Kiom da vortoj la instruisto montris? 9. Kiel ri instruis la lernantojn? 10. Kiel ŝi kantas la belan kanton.

Hindura muri Esperanto:

1. Wavuze umeze ute. 2. Uzabona ese akina n'inshuti. 3. Bafite amafaranga angahe? 4. Ibirayi bifite igiciro cy'angahe? Ni cyiza. 5. Mwaririmbye indirimbo mute? 6. Ese yize (studas) muri kaminuza mu mugu? 7. Ese urakora urugendo muri gari ya moshi? 8. Azavuga indimi zingahe? 9. Ese beretse kaminuza? 10. Sinzi ufite imyaka ingahe.

Leciono 17

plaĉi – gushimwa

alveni – kugera

doni – guha

sendi – kohereza

al – kugera ku / mu

Ushobora gukoresha amagambo «plaĉi» na «doni» na «instrui» na «diri» na «paroli» na «sendi» na «helpi» na «vendi» na «montri» kumwe na «al». Ijambo «al» n'ikinyazina rigamiza «kuri»:

«Homo plaĉas al mi» ni «Umuntu ashimwa kuri ngewe» / «Umuntu arapshimwa»

«Homo donas al vi» ni «Umuntu araha kuri wowe» / «Umuntu araguha»

«Homo instruas al ri» ni «Umuntu yigisha kuri we» / «Umuntu aranyigisha»

Ugize «al» ntabwo wakoresha «-on» / «-ojn». Ukoreshe «-o» / «-oj». Isanzwe mu nteruro hari jambo rimwe gusa rifite «-on» / «-ojn». Icyakora, ijambo rimwa rikurikira «al» n'ijambo rifite «-on» / «-ojn» yemewe yombi:

«Homo instruas ĝin al mi»

ni «Umuntu arakinigisha»

«Homo diras ĝin al vi»

ni «Umuntu arakimvuga»

«Lernanto sendas libron al li»

ni «Umunyeshuri aramwohereza igitabo»

Muri rusange, «al» igamiza «kugera ku / mu»:

«Mi sendas libron al la instruisto» ni «Nkohereza igitabo ku mwigisha»

«Ili alvenis al la urbo» ni «Bageye mu mugi»

«Instruisto instruas al la lernantoj» ni «Umwigisha yigisha ku bana»

Hindura mu kinyarwanda:

1. Antaŭhieraŭ mi alvenis al Kigalio. 2. Kiel vi fartas? Mi volas helpi al vi. 3. Mi vendis la ŝrankon al maljuna homo. 4. 6. Hieraŭ mi donis la komputilon al la homo en la universitato. 7. Kiom da aŭtoj vi vendos al ŝi? 8. Ĉu ĝi ne plaĉas al vi? 9. Mi iras al mia hejmo kaj malfermas la pordon. 10. Ili baldaŭ vojaĝos al Ruando (m'u Rwanda) kaj vidos la belajn urbojn kun junaj homoj.

Hindura muri Esperanto:

1. Ashimwe kuri bo. 2. Twaguze ibitabo makumyabiri. Umucuruzi yabiduhaye. 3. Mu minsi mirongo itanu tuzagera mu (al) mugi munini. 4. Nshaka kohereza ikintu ku nshuti yange. 5. Abana barindwi bavuga ku (al) muntu. 6. Ushobora kuvuga ku mwigisha. Aragufasha. 7. Ese wamuhaye ibitambaro magana abiri?. 8. Gari ya moshi yagushimwe ute? 9. Ejo nzuguha indirimbo esheshanu. 10. Umeze nabi, ariko ndagufasha.

Leciono 18

patro – umubyeyi

viro – umuntu

avo – sekuru / nyirakuru

Ruandano – umunyarwanda

Amazina ashobora gufata «-in» yo kwereka igitsina gore:

patrino = nyina / nyoko / mama

virino = umugore

avino = nyirakuru / nyogokuru

fratino = mushiki

Ruandaniño = umunyarwandakazi

Ndetse, muri Esperanto, amazina ashobora gufata «-iĉ» yo kwereka igitsino gabo:

patriĉo = se / soko / papa

virĉo = umugabo

aviĉo = sekuru / sogokuru / sokuru

fratiĉo = musaza

Ruandaniĉo = umunyarwanda n'igitsina gabo

Rero, isanzwe amagambo y'Esperanto ntafite igitsina gabo cyangwa igitsina gore. Icyakora hari abantu bagamiza igitsana gabo n'ijambo ntirifite «-iĉ». Bagamiza «Papa» ariko bavuga «Mia patro». Ubusanzwe n'abanyesperanto bashya na bato bakoresha «-iĉ» buri gihe, abanyesperanto bakuru ntibigaga gukoresha «-iĉ».

Hindura mu kinyarwanda:

1. Ŝia amikino venis al ŝi en la vespero. 2. La instruistiĉo montris al ri la libron. 3. Mi ne scias, ĉu vi havas fratiĉon, sed vi ne havas fratinton. 4. La kuiristiĉo montris al mi la kuirejon. 5. Via patrino

estas bela. 6. Lia fratino havas puran ĉambron. Ŝi purigis ĝin. 7. En la tagmezo mi volas vojaĝi al mia patriĉo. 8. Kiom da fratoj havas vi. Mi havas unu fratinnon kaj du fratiĉojn. Estas kvar personoj en la familio? 9. Mia aviĉo montris al mi la urbon. 10. En la tago mia patrino laboras kvincent minutojn.

Hindura muri Esperanto:

1. Ejo nzakora urgendo kuri papa (wangel. 2. Abanyarwandakazi biga mu kaminuza. 3. Mama afite akazi keza. 4. Mu gitondo nagiye (kumwe) n'inshuti (igitsina gabo) yange. 5. Nyogokuru ni mwiza. 6. Mu kaminuza hari abagabo n'abagore. 7. Mukuru wawe yoje ibitambaro bye. 8. Sogokuru atwara imodoka ye. 9. Ese mwabonye umunyarwanda mu nzu? 10. Nijoro (En la nokto) inshuti (igitsina gore) yamufashije.

Leciono 19

Kie – he

Tie – hariya

Kio – iki (kubaza)

Tio – iki (kwitaba)

Kiu – nde

Tiu – uyu

Muri Esperanto hari amagambo menshi bafite «ki-» cyangwa «ti-» n'akandi gace kayatandukanya. Ni «-e» na «-o» na «-u». Ukoreshe «ki-» mu kubaza ikibazo kandi «ti-» mu kwitaba cyangwa mu kwereka. Agace «-e» kagamiza ahantu. Agace «-o» kagamiza ikintu. Agace «-u» kagamizo icy cyiharira cyangwa umuntu. Mu isomo rya 16 nakweretse ayandi magambo afite «ki-». Ni «kiom» na «kiel», rero hari «tiom» (uwu mubare) na «tiel» (n'ubu buryo)

«Uri he» ni «Kie estas vi»

«Hariya ni he» ni «Kie estas tie»

«Uri iki» ni «Kio estas vi»

«Iki ni iki» ni «Kio estas tio»

«Uri nde» ni «Kiu vi estas»

«Uyu ni nde» ni «Kiu estas tiu»

«Utura he? Ntura hariya» ni «Kie vi loĝas? Mi loĝas tie»

«Urashaka iki? Nshaka iki» ni «Kion vi volas? Mi volas tion»

«Inshuti yawe ni nde? Ni uyu» ni «Kiu estas via amiko? Estas tiu»

«Urashaka iki (cyiharira)? Nshaka iki (cyiharira)» ni «Kiun vi volas? Mi volas tiun»

Ntugomba gukora amagambo na «ki-» mu kibazo gusa kandi ushobora gokora amagambo ya «ti-» mu kibazo:

«Mi volas scii, kiun vi ŝatas» ni «Nshaka kumenya ukunda nde»

«Mi vidas, kie vi estas» ni «Mbona aho uri»

«Mi aĉetos, kion vi volas» ni «Nzagura icyo urashaka»

«Ĉu vi estas tiu» ni «Ese uri uyu»
«Ĉu vi kuirias tie» ni «Ese uteka aho»
«Ĉu vi volas tion» ni «Ese ushaka icyo»

Amahame mu kinyarwanda bitandukanye cyane, ariko mu kuvuga uzasobanukirwa aya mahame y'Esperanto.

Hindura mu kinyarwanda:

1. Kiel vi instruas Esperanton? 2. Kiom da infanoj estas tie? 3. Ĉu estas tiu la bela aŭto, kiun vi kondukas? 4. Kie estas ŝia biciklo? Ŝi volas bicikli. 5. En la posttagmezo mi iros al la domo, kie vi estas. 6. Kiel fartas via fratiĉo? 7. Kie estas la viriĉo? 8. Ĉu vi volas doni vian biciklon al tiu homo? 9. Mia lernejo estas tie, sed hodiaŭ mi ne devas iri al la lernejo. 10. Tiu bona lingvo estas Esperanto.

Hindura muri Esperanto:

1. Nzaba mu mugu. Utura he?. 2. Ibiro byanyu ni byiza. Mukora iki? 3. Wampaye ishusho ryawe. Uri he mu ishusho? 4. Kaminuza ke kari he? Kari hariya. 5. Nshaka kumenya ese ukunda uyu mugabo mwiza. 6. Ese ushaka aka (tiun) kabati karekare? Tuzakagura mu minsi ine. 7. Sogokuru (wawe) ni mukuru na muto. Ese ni uyu? 8. Ishuri ryawe rinini riri he? Ni nde araryoza? 9. Uyu mundarwandakazi ni mwiza. 10. Nakoze icyo washatse.

Leciono 20

bone - neza	malbone - nabi
rapide - vuba (n'umuvuduko mwinshi)	malrapide - buhora
multe - inshi / cyane	malmulte - nkeya / si cyane
ekstere - hanze	iri hejmen - gutaha
frue - kare	malfrue - hatinze
suno - izuba	sune - n'izuba

Muri Esperanto imigereka yose ifite «-e». Rero amazina afite «-o» kandi ntera zifite «-a» kandi imigereka zifite «-e», isanzwe ukoreshe imigereka n'inshinga:

«Mi iras malrapide» ni «Ngenda buhora»
«Ri vidas ĝin bone» ni «Arakibona neza»
«Ili lernas multe» ni «Bariga cyane»

Ndetse ushobora gukoresha «-e» no kwereka agace k'umunsi:

«Matene mi eliris» ni «Mu gitondo nasohotse»
«Vespere vi venis» ni «Nimuguroba Waje»
«Malfrue ili mangos» ni «Hatinze bazarya»

Muri rusange, ushobora kuvuga ijambo rifite «-e» aho ukoresha «en la»

Hari imikoreshereze yo kwereka ahantu uragezayo mu gukoresha «-en»:

«Mi iras hejmen» ni «Ndagenda mu rugo» / «Ndatashye»
«Ŝi iras eksteren» ni «Aragenda hanze»

«Ni iras lernejen» ni «Turagenda mu ishuri»
«Tien mi iras» ni «Ndagendayo»
«Kien vi iras» ni «Uragende (mu) he?»

Ubusanzwe wakoresha «multe» / «malmulte» na «da» ugamije «-inshi» / «-ke»:

«Estas multe da pomoj» ni «Hari amapome menshi»
«Mi havas malmulte da frankoj» ni «Mfite amafaranga make»
«Multe da lernantoj lernas » ni «Abanyeshuri benshi biga»

Hindura mu kinyarwanda:

1. Posttagmeze mi sendos la aferon al li. 2. Mi alvenos al la urbo morgaŭ. Kien ni iros? 3. Nokte ri bone uzas sian grandan liton. 4. Ŝi ne bone lernas kaj volas iri hejmen. 5. Ĉu vi iros tien? Mi venos al vi! 6. Niaj komputiloj bone funkcias. 7. Mi ŝatas lerni sed mi malrapide lernas. 8. Estas malbona domo. Mi iras eksteren. 9. En la lernejo estas multe da instruistoj kiuj bone instruas al la lernantoj. 10. Mi baldaŭ parolos Esperanton sed mi devas multe lerni.

Hindura muri Esperanto:

1. Uyu muni yakoze cyane. Arataha. 2. Ufite ibintu bingahe? Mfite ibintu byinshi. 3. Umyeshuri bagiye vuba mu ishuri. 4. Ejo kare mu gitonda nzaza mu mug. 5. Ese ukora buhoro? Ndakora vuba. 6. Umwigisha yavuze kuri ngewe. Ndiga neza. 7. Hatinze twamuhaye imyenda yacu. 8. Uyu muni hari izuba (sune). 9. Izuba ni rinini. Hanze nshobora kuribona cyane. 10. Sinzi Esperanto. Nakize nabi.